

Bolesław DUBICKI (1906-1990)

Inżynier i naukowiec, organizator, projektant, konstruktor. Profesor Politechniki Warszawskiej i Łódzkiej. Członek honorowy SEP i PTETiS. Inicjator i założyciel PTETiS, przewodniczący przez 6 lat. Organizator Kat. Maszyn Elektrycznych Politechniki Łódzkiej (czerwiec 1945) i jej pierwszy kierownik. Członek PAN od 1961 r. Jego doktorat był pierwszym obronionym na PW po wojnie (grudzień 1945).

Urodzony w Busku (woj. łwowskie) 18 lutego 1906 r. Gimnazjum ukończył w Piotrkowie Trybunalskim i rozpoczął studia na Wydziale Elektrycznym Politechniki Warszawskiej (PW). Po ukończeniu studiów (1928) pracował w przemyśle maszyn

elektrycznych i transformatorów jako konstruktor: w Polskim Towarzystwie Elektrycznym oraz w polskich przedstawicielstwach firm "Brown Boveri" i "Simens".

Od 1933 r. pracował w Zakładach Elektrycznych "Boye" w Warszawie, a jednocześnie — jako starszy asystent w Katedrze Maszyn Elektrycznych Politechniki Warszawskiej gdzie opracował skrypt pt. „*Silniki indukcyjne*” i odbył inżynierską praktykę zagraniczną.

W czasie okupacji niemieckiej, kontynuował pracę w Zakładzie Elektrycznym "Boye" oraz prowadził wykłady w:

- Państwowej Szkole Elektrycznej II stopnia, utworzonej po zamknięciu Wyższej Szkoły Technicznej im. Wawelberga i Rotwanda, oraz**
- tzw. Państwowej Wyższej Szkole Technicznej powstałej**

w 1942 r. na terenie zlikwidowanej przez Niemców Politechniki z inicjatywy jej pracowników.

Szkoły te były wówczas jedynymi placówkami dydaktycznymi tolerowanymi przez Niemców. Prowadzono w nich obok legalnego technicznego, również nielegalne nauczanie politechniczne, co umożliwiło wielu osobom ukończenie studiów politechnicznych rozpoczętych przed wojną. Zaliczenia w indeksach antydatowano na lata przed rokiem 1939.

Po II wojnie światowej, zamieszkał w Łodzi (1945) i pracował na Politechnice Łódzkiej, początkowo na stanowisku z-cy profesora. Pełnił również funkcję doradcy technicznego w fabryce M3.

Rozprawę doktorską p.t. „*Nowa metoda obliczania małych silników komutatorowych prądu zmiennego*” obronił z wyróż-

nieniem, w grudniu 1945 r. jako pierwszą w odbudowanej sali Gmachu Elektrycznego Politechniki Warszawskiej. Jej promotorem był prof. Konstanty Żórawski. Była to pierwsza po wojnie obrona pracy doktorskiej na PW.

Napisał książkę o maszynach prądu stałego i otrzymał nominację na profesora nadzwyczajnego w Politechnice Łódzkiej (1 kwietnia 1946). Równocześnie prowadził wykłady i ćwiczenia z Maszyn Elektrycznych na PW.

Po utworzeniu Instytutu Elektrotechniki (1946) przeniósł się do Warszawy (jesienią 1947) i objął kierownictwo Zakładu Maszyn Elektrycznych w tym Instytucie (IEL).

Otrzymał nominacje (1948): na profesora nadzwyczajnego i kierownika Katedry Maszyn Elektrycznych PW.

Był prodziekanem Wydziału Elektrycznego PW (1948-50).

Zakład Maszyn Elektrycznych IEL prowadził do roku 1952, później był w nim tylko doradcą, koncentrując się na pracy w PW, gdzie rozwijał kierowaną przez siebie Katedrę Maszyn Elektrycznych.

Profesorem zwyczajnym został w roku 1958, a następnie członkiem korespondentem (1961) i członkiem rzeczywistym (1969) PAN. W Polskiej Akademii Nauk, przez wiele lat był:

- **zastępcą sekretarza Wydziału IV Nauk Technicznych PAN,**
- **przewodniczącym Komitetu Energetyki i**
- **członkiem Komitetu Elektrotechniki PAN.**

Był zastępcą przewodniczącego Komisji Głównej Energetyki w Komitecie Nauki i Techniki.

Pełnił funkcję przewodniczącego Sekcji Nauk Technicznych,

a następnie zastępcy przewodniczącego Centralnej Komisji Kwalifikacyjnej do Spraw Kadr Naukowych przy Prezesie Rady Ministrów.

Był również przewodniczącym: • Rady Naukowej Instytutu Cybernetyki Technicznej PAN, • Rady Naukowej Centralnego Ośrodka Badań i Rozwoju Techniki Kolejnictwa, • Sądu Koleżeńskiego SEP i • Rady Nadzorczej Izby Rzecznawców SEP.

Pełnił także funkcję Redaktora Naczelnego „Archiwum Elektrotechniki” (wyd. PAN) oraz przewodniczącego Rady Programowej „Przeglądu Elektrotechnicznego” (wyd. SEP).

Opracował rozdział V w t. 1 „*Poradnika inżyniera elektryka*” pod red. prof. Romana Podoskiego, o tytule „*Maszyny elektryczne*” Wyd. Trzaska, Evert i Michalski 1947, s. 992 — będący pierwszym w literaturze polskiej kompleksowym, encyklo-

pedycznym opracowaniem dotyczącym maszyn elektrycznych służącym przez wiele lat studentom i inżynierom jako podstawowa pomoc w studiach i w pracy:

V. MASZYNY ELEKTRYCZNE
prof. dr inż. Bolesław Dubicki
Ogólne własności maszyn elektrycznych
Maszyny prądu stałego
Transformatory
Uzwojenie prądu zmiennego
Maszyny synchroniczne
Przetwornice jednotwornikowe
Silniki indukcyjne trójfazowe
Silniki indukcyjne jednofazowe
Maszyny komutatorowe prądu zmiennego
Przykłady przeliczeń maszyn elektrycznych

Największym Jego osiągnięciem piśmienniczym było opracowanie podstawowej w polskiej literaturze monografii maszyn elektrycznych, pt. „*Maszyny elektryczne*”, w trzech tomach, która doczekała się kilku wydań:

- t. 1 – *Maszyny prądu stałego*. Nowa Księgarnia Techniczna 1949, wyd. 2 popr. i uzup. PWN 1958, s. 640,
- t. 2 – *Uzwojenia prądu zmiennego*. PWN, 1953, s. 312,
- t. 3 – *Silniki indukcyjne*. PWN 1964, s. 680.

Podsumowują one ówczesny stan wiedzy, a także zawierają **wyniki oryginalnych prac autora z zakresów teorii, obliczania i projektowania maszyn elektrycznych**, a w szczególności:

- teorii uzwojeń prądu stałego,

- **teorii specjalnych uzwojeń prądu przemiennego ułamkowo-
złobkowych, z przełączaną liczbą biegunów, o rozkładzie
sinusoidalnym oraz**
- **teorii wykresów kołowych i strumieni rozproszonych silni-
ków indukcyjnych.**

Listę Jego osiągnięć zawodowych uzupełnia wiele opracowań dla przemysłu, a przede wszystkim kierowanie projektem pierwszego polskiego turbogeneratora o mocy 2,5 MVA.

Jeszcze przed II Wojną Światową brał udział w opracowywaniu pierwszej podstawowej Polskiej Normy na maszyny elektryczne PNE-23. Po wojnie był przez kilkanaście lat przewodniczącym Komisji Normalizacyjnej Maszyn Elektrycznych, działającej początkowo przy SEP, a następnie w ramach Polskiego Komitetu Normalizacyjnego.

Był **promotorem 18 rozpraw doktorskich** w Katedrze Maszyn Elektrycznych PW oraz **opiekunem dwóch prac habilitacyjnych**, których autorzy otrzymali w roku 1975 nominacje na profesora nadzwyczajnego. Wielu Jego uczniów i wychowanków uzyskało tytuły docentów i profesorów i działa zarówno w Politechnice Warszawskiej jak i w innych placówkach naukowych.

Został odznaczony: • Krzyżem Kawalerskim i Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski oraz • Orderem Sztandaru Pracy II klasy i • otrzymał tytuł honorowy Zasłużonego Pracownika Nauki i Nauczyciela PRL.

Otrzymał również Złote Odznaki Honorowe SEP i NOT.

Był inicjatorem i członkiem założycielem PTETiS, przewodniczącym (1967-71 i 1982-84), a w pozostałych latach wice-

przewodniczącym Zarządu Głównego PTETiS. Przewodniczył Sądowi Konkursowemu konkursów organizowanych przez Zarząd Główny PTETiS. Był aktywnym, nieprzerwanie czynnym członkiem tego Towarzystwa do końca życia. W roku 1988 został **honorowym przewodniczącym PTETiS.**

Członkiem honorowym PTETiS został w roku 1976 (№ 14), a członkiem honorowym SEP — w roku 1978 (№ 42).

Był filatelistą i uprawiał żeglarstwo.

Zmarł w Warszawie dnia 19 czerwca 1990 r. i spoczywa na Cmentarzu Powązkowskim (kw. 97-II-8/9).

Wykłady prof. Dubickiego były jasne i zrozumiałe, a rysunki i wykresy wykonywane przez niego są wspomniane przez jego studentów do dziś jako bardzo staranne i wręcz piękne.

A. J. Marusak

W opracowaniu wykorzystano:

- [1] **A. Marusak: "40-lat PTETiS" Biuletyn № 5 (jubileuszowy), W-wa 2001.**
- [2] **Z. Ciok, M. Piekarski: "XXX lat Polskiego Towarzystwa Elektrotechniki Teoretycznej i Stosowanej". Prace μ CE-3, Polana Chocholowska 1991, ss. 23-28.**
- [3] **B. Dubicki: "Historia PTETiS 1961-1971". Materiały 10-go Zjazdu Członków PTETiS w Warszawie 1971.**
- [4] **J. Turowski: "XV lat Polskiego Towarzystwa Elektrotechniki Teoretycznej i Stosowanej". Komunikat 1. "Z życia PTETiS". Rozprawy Elektrotechniczne 1976, 22, № 3, ss. 749-750.**
- [5] **A. Marusak: " Polskie Towarzystwo Elektrotechniki Teoretycznej i Stosowanej (PTETiS) w latach 1961-1999", Warszawa 2011, s. 24.**
- [6] **Z. Życki: " Pokłosie pięćdziesiątego Sympozjum Maszyn Elektrycznych". PE, ISSN 0033-2097, R. 91 NR 7/2015, ss. 148-155.**
- [7] **W. Urbański: " 90 lat nauczania maszyn elektrycznych w Politechnice Warszawskiej". Zeszyty Problemowe - Maszyny Elektryczne Nr 83/2009, ss. 223-4.**

DZIEKUJĘ PAŃSTWU

ZA UWAGĘ